

Notes bibliogràfiques

El caballo moruno. A. CABRERA. Memorias de la Real Sociedad Española de Historia Natural. Tom. XII, 120 pag. 41 fig. Madrid 1921. — El llibre del senyor Cabrera és un estudi de les poblacions cavallines del Nord d'Àfrica, especialment del Marroc.

L'obra està repartida en IX capítols. L'Autor ha estudiat *in situ* el cavall moresc. La tesi de l'A. és que el cavall del Marroc és autòcton; que té propietats excel·lents per a cavall de sella; que ha contribuït a la formació d'altres races ben reputades i finalment, que millorada la població indígena, Espanya podria extreure'n sementals per a millorar la producció cavallina peninsular. En apoi de la seva tesi l'A. utilitza una vastíssima erudició.

Les conclusions que presenta l'A. les considerem ajustades a un bon criteri zootècnic i escepte la última, de la que caldria suprimir el creuament amb el cavall araba, les trobem, repetim, molt ben encertades.

Si l'orientació zootècnica és bona, i abundant l'erudició, no es pot dir el mateix dels arguments raciològics (etnològics) que l'A. emplea en el transcurs del llibre, la qual cosa passem a anotar.

L'A. pensa que els progenitors dels cavalls domèstics provenen de quatre espècies. Observem que, escepte Sanson els demés zootècnics han considerat que existia una sola espècie cavallina. L'A. no diu pas on comença l'espècie i on acaba la raça, mentres que per a els zootècnics aquestes dues categories enclouen conceptes distintius.

En descriure les *espècies*, els caràcters de què es serveix l'A. no són, precisament, els més subjectes a immutabilitat. L'A. posa en primer lloc el volum, el nombre de vèrtebres llombars, les castanyes, la forma de la cara, el perfil (no el del crani sinó el de la cara) i finalment el pelatge. De tots aquests caràcters un sol és permanent, i aquest que és el perfil, l'A. el fa constar alguna vegada en forma indecisa, com si es tractés d'un caràcter racial secundari.

En els animals domèstics els caràcters menys subjectes a variació són el perfil o el tipus cefàlic. Tots els demés caràcters són modificables en gran escala. Així respecte al volum, la raça llanera merina, per exemple ofereix el fet de que els marrans estrangers d'aquesta raça pesen tres vegades més que els espanyols. No obstant la fisonomia, la silueta, continua éssent la mateixa.

Qui ha vist un poney de les illes Shetland i un cavall bretó dirà que

aquell és la miniatura d'aquest, com l'efigie de una pessa de mitja peseta ho és de la d'un duro. El poney mideix 1 metre i menys encare (al Jardí Zoològic d'Edinburg vegerem l any passat, una parella que no tenien més que 70 cm.); un cavall bretó, pesat, té una alçada de 1'60 metres.

El nombre de vèrtebres no pot constituir una base de classificació. Sovint en els cavalls es compten una més o menys vèrtebra llombar de les sis que constitueixen el nombre regular de l'espècie. Cornevin i Lesbre que han estudiat profusament la qüestió han dit: Tots els orgues que és repeteixen en sèrie, com les vèrtebres, molt susceptibles a variar numèricament, la llur fórmula vertebral no pot servir per a caracteritzar de una manera segura els genres, les espècies o les races. Pel demés el fet de la variació dels orgues en sèrie fou abastament conegut per Geofroy Saint-Hilaire, Darwin (lleï de la varialitat de les parts múltiples); per Milne-Edwards (lleï de les repeticions orgàniques) i altres molts autors.

Les castanyes no poden constituir un caràcter diferencial. Un cavall belga, frisó o Shire són tres tipus ben diferents. Jamai a cada una d'aquestes races s'ha notat l'absència de castanyes en els membres posteriors. Aquest caràcter que sembla constant en qalques poblacions cavallines del nord de la Gran Bretanya, es troba també sinó amb freqüència, al menys se n'han citat alguns casos en els cavalls africans.

La forma de la cara està bastant supeditada al regim alimentici. El cas més típic de maleabilitat d'aquesta regió l'ofereix l'espècie porcina. Tots els porcs que es veuen obligats a procurar-se els aliments, és a dir, que furguen constantment tenen la cara llarga. Aquests animals i millor encara els seus fills mantinguts en estabulació permanent, alimentant-los amb granes o farines, i com a conseqüència de no fer servir els múscles de la cara els ossos facials sofreixen una reducció, la qual desfigura als subjectes en qüestió. Per regla general, una cara llarga i estreta tradueix una alimentació pobra o escassa. El caràcter facial, doncs, supeditat a la immediata acció del medi, no pot ésser un bon element de diferenciació.

Es comprendrà que la modificació longitudinal de la cara no sigui la sola variació que en aquesta part de la calavera es realitzi a conseqüència de l'escursament, puix és molt difícil causar una sola modificació, és a dir, la mutació que s'opera en un orgue en un sentit determinat comporta altres modificacions. Així, en els porcs de que es parlava, el perfil facial en lloc d'ésser recte devé concau. No té, doncs, una valor de permanència el perfil de la cara.

El pelatge o sigui el color del pel tampoc és un caràcter essencial, sobre tot en el bestiar cavallí. Els pelatges són múltiples en les diverses races i moltes vegades el color del pel es selecciona en virtut de les exigències del mercat. Un segle enrera la moda del pelatge blanc no havia encara passat. Els cavalls perxerons que cinquanta anys enrera el llur pelatge era predominantment tord, actualment és de capes obscures. La po-

blació cavallina de Catalunya de vint anys ençà es sel·lecciona totalment a l'palatzà. Dir, que tal o qual raça de cavalls devia tenir un pelatge fosc o clar equival a parlar en hipòtesi. La prehistòria no il·lustra sobres aquest fet. Els fenòmens hereditaris estudiats són molt lluny de poguer formular una afirmació categòrica en aquest sentit. Es poden produir sí, dislocacions, reversions, però les últimes que es provoquin poden no correspondre al color del pel dels individus de la raça o espècie primitiva, és a dir, dels fenòmens hereditaris provocats o naturalment aparescuts no és pot afirmar en l'estat actual de la ciència, que els tinguts per més atàvics corresponguin pel color del pelatge al pelatge primitiu.

L'A. en referir-se a les restes cavallines del quaternari del nord de la Península, des de Astúries a Catalunya, diu, que es poden distingir dues espècies pel tamany i pels caràcters dentaris. Els caràcters dentaris, particularment els dels queixals, no serveixen per a la diagnòsi de races ni de certes espècies del gènere *equus*. En més de una ocasió, hem afirmat o cregut demostrar que els caràcters dels queixals en l'espècie cavallina eren d'ordre particular, que per ells sols, com han fet molts autors, no es podia diagnosticar una raça ni sisquera assegurar que pertanyien a l'espècie cavallina o a l'espècie asinal.

L'obra del Sr. Cabrera és primordialment un estudi de raciologia i cosa paradoxal, està mancat de base de classificació. Precisament, l'A., cita repetides vegades a Sanson, el zootècnic, potser, més genial que ha existit, per a contradir-lo i això en termes tan categòrics com «les teories de Sanson sobres la diferenciació de races, teories desprovistes de una veritable base científica, són considerades com una senzilla curiositat taxonòmica.» Les bases de classificació de Sanson comprenen tres elements: tipus cefàlic; connexions dels ossos de la calavera, i fórmula vertebral. L'últim d'aquests elements, ja s'ha vist com l'autor se l'apropiava i en quant al primer, la part vulnerable que, per segons quins autors tenia, en aquestes mateixes planes, fou, per nosaltres posat a cobert.

En canvi l'autor s'enamora de classificacions restringides, com són les d'Eward o les del professor suís Duerst, en les que, la primera per exemple, un hom no sab on col·locar el cavall percheró, l'araba i el frisó, per no citar-ne més. La influència d'aquests i parells autors determina, potser, al Sr. Cabrera a formular una nova classificació cavallina, en la qual tampoc sabriem on enquadrar les races totes de perfil recte, la raça belga, bretona (gran), la Shire i el que és curiós ni la raça africana, ni la dongolawi, ni la població cavallina andalusa de perfil convex.

L'origen de les races cavallines solament pot manifestar-se de dues maneres: pel descobriment de calaveres o per la glíptica. Mes sobres el particular, temps enrera i dedicarem un treball i això ens priva d'insistir. Però no podem passar de llarg la qualificació d'innocència als autors que basen una diagnòsi racial en figures del art quaternari. L'A. en apoi de

l'afirmació que s'acaba de dir, afegeix que «si no sempre és fàcil reconèixer en els cavalls vius la raça a la qual pertanyen, i per a distingir l'espècie en els esquelets dels équids actuals s'ha de recórrer a minucioses comparacions i mides ¿cóm s'apreciaran els caràcters distintius en representacions fosques i amb freqüència estilitzades en alt grau?»

Amb aquestes poques línies es revela tot el nervi del treball que critiquem. Cada any tenim ocasió de comprovar en els nostres alumnes que, mentre tracten d'aprendre solament pels llibres la diferenciació racial aquesta els és una cosa difícilíssima, confusa. En canvi, al cap de quatre o cinc lliçons pràctiques, la diagnòci racial la practiquen a l'instant. Ni en viu, ni en mort té res d'extraordinari la coneixensa de races, com tampoc ofereix cap dificultat diagnosticar per medi de una bona il·lustració. Naturalment, que si la pintura, gravat, etc, està mal feta llavors, el que hi hauria a apreciar en tot cas, fora el grau de la tècnica de l'artista, però no la traducció real de la cosa artísticament expressada. Els dibuixos ben fets, malgrat siguin del paleolític serveixen per a la diagnòci racial.

L'A. en tractar la raça *moruna* objecte del llibre que ha escrit, imbuït de les classificacions més amunt criticades i potser també per manca de pràctica raciollògica cau en una equivocació lamentable, afirmant que l'*Equus caballus africanus*, de Sanson, no és el cavall del Marroc, el tipus que l'A. anomena *moruno*. No hi ha més que veure les figures 2, 3, 4, 7, 8, 9 i 19 per a demostrar que aquestes figures corresponen a la descripció del cavall africà de Sanson.

Però el senyor Cabrera te raó al dir que el cavall dongolawi no és propiament el cavall africà, és a dir, el cavall de Dongola seria un tipus diferent del descrit per Sansón amb el nom d'*Equus caballus africanus*.

En veritat no ens expliquem com l'A. ha pogut escriure un llarg treball com el que critiquem, essent la descripció de l'*E. cab. africanus*, de Sanson, de una presició i claretat exemplars. L'A. empró considera a Mr. Diffloth com un gran zootècnic, quan no és altra cosa que un redactor científic. Els zootècnics sabem perfectament d'on procedeixen els materials de que s'ha servit Diffloth per a bastir les seves obres.

No obstant i el que s'acaba de dir, les lletres castellanés han rebut amb *El caballo moruno* la primera obra substanciosament zootècnica, puix que fins ara, semblava que la zootècnica en ésser tractada en castellà estava reservada a escribents força menys traçuts que aquell magnífic redactor que es diu Diffloth. — M. ROSSELL i VILÀ.

HOYT S. GALE-POTASH DEPOSITS IN SPAIN. — Bulletin 715-A — United States Geological Survey. 16 pag. 3 lam. i 3 figures. Washington 1920. — Es aquest treball un resum de les publicacions dels enginyers de l'Institut Geològic d'Espanya, que palesa altra volta l'interès científic àdhuc que industrial que tenen pobles estrangers de la riquesa que no sabem nosaltres preuar com són els dipòsits potàssics de Sùria. El resúm del seu con-